

ПРОУЧВАНЕ МНЕНИЕТО НА УЧИТЕЛИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯТА НА ДОПЪЛНИТЕЛНО ЯДРО „ТАНЦИ“

Теодора Ж. Игнатова

A STUDY OF TEACHERS' OPINION OF THE ADDITIONAL "DANCE" CORE IMPLEMENTATION

Teodora J. Ignatova

ABSTRACT: The requirements for varied preparation of the PE and sport teachers lead to school programme modernization and reveal opportunity to show creativity and use additional subjects. The current research aims to study the opinion of teachers who are masters in "PE and sport at school" about the additional "Dance" core.

KEYWORDS: teachers, rhythm and dance, physical education, musical accompaniment.

Изследването е финансирано по проект № РД-08-89/03.02.2017 г. от параграф на фонд „Научни изследвания“ на ШУ „Епископ Константин Преславски“.

Изграждането у учениците на положително отношение към истинските духовни ценности все повече се превръща в приоритет на възпитанието и образованието в българското училище. Физическото възпитание притежава разнообразие от средства за положително въздействие върху личността на ученика. Танците са едни от тези средства, които комплексно повлияват психофизическото развитие на учениците и младежите.

Във връзка с формулираната проблематика си поставихме за **цел** да проучим мнението и компетенциите на учители, включени в магистърска програма „Физическо възпитание и спорт в училище“ относно реализацията на допълнително ядро „Танци“.

За постигането ѝ конкретизирахме следните **задачи**:

1. Да се направи литературен обзор по избраната тема.
2. Да се проведе социологическо изследване.
3. Да се анализират резултатите и открият изводи за практиката.

Контингент на изследването са 16 учители, обучаващи се в магистърска програма „Физическо възпитание и спорт в училище“, от които 11 жени и 5 мъже.

За решаване на поставените задачи и постигане на целта на изследването използвахме методика, която включва следните компоненти: теоретичен анализ и синтез, социологически методи анкета и беседа. Изследването е проведено през учебната 2017 година.

Танцът е част от човешката култура във всички исторически епохи. В първобитнообщинният строй е свързан с култови и религиозни обреди. През Средните векове заниманията с танци са целели постигането на съвършенство и изящество на движенията и основно са предназначени за аристокрацията, а за простолюдието служат предимно за подготовка за трудова дейност.

У нас, през турското робство, българските народни танци се явяват самобитна форма за етническа идентичност. В носиите, шевиците, обичаите, песните и танците са вплетени преживяванията и достойнствата на народа ни – любов към земята и труда, сила, издръжливост, ловкост, смелост, свобода, красота и уникално чувство за хумор.

В наше време народните хора и танци са неразделна част от физическата култура и спорта. Те са основно средство за физическо възпитание във всички форми и звена, където е на лице активна двигателна дейност. Освен като самостоятелна дисциплина танците могат да се използват и като спомагателно средство в някои други видове спорт [1,2].

В исторически план народните танци заемат различно място като обем и съдържание в българското образование. В периода до 1989 г. в програмите по физическо възпитание са застъпени относително широко народните танци. По този начин се цели развиване на ритмичното чувство и художествен усет у децата, разбиране и любов към родните хора и танци, стремеж и навик да се играят всички наши народни танци и хора.

В свое изследване С. Базелков посочва, че „в периода на разграждането на тоталитарното общество в България и ориентиране на страната ни към пазарна икономика образованието претърпя сериозни сътресения, реформи и преобразования. До 2000 година задължителния учебен материал по ритмика и танци се отнасяше само за началния етап на основна образователна степен. Народните хора и танци през този етап са застъпени в програмата за I–IV клас с няколко български народни хора – най-леките и с най-прости движения от правите и бавните хора и ръченицата“ [1].

Друга страна на образователните реформи води до липсата на организирана и планирана двигателна активност, недостатъчната подготвеност от страна на спортните педагози, липса или лоша материална база в системата на училищното физическо възпитание. Това закономерно довежда до липса на знания, умения, познания и интерес на подрастващото поколение към традициите, бита и творчеството на българският народ.

В анализ на резултати от извършена тематична проверка на МОН „Контрол върху спазването и прилагането на ДОИ по физическо възпитание и спорт“ е констатирано, че „ в много случаи часовете по физическо възпитание и спорт се превръщат в часове, в които учениците са свободни да играят, без дори да им бъдат обяснени правилата на играта. Тогава тези часове, които могат да възпитат много хубави качества като спортменство, дисциплинираност, издръжливост, се превръщат в една игра в бой за топката и демонстриране на надмощие, което може да демотивира част от децата, а другата да ги стимулира да станат тарторите и побойниците на училището“ [4].

Понижените изисквания към формирания ефект на физическото възпитание и спорта води след себе си негативни последици, които се отразяват пагубно върху цялостната личност на подрастващите.

От 2000 година влизат в сила новите държавни образователни изисквания (ДОИ) и стандарти за културно-образователната област “Физическа култура” и дисциплината “Физическо възпитание и спорт”. Те определят главните цели на предмета като специфичен учебно-възпитателен процес. В различните образователни степени и етапи тези цели са съобразени с възрастовите особености, психическото и физическото развитие на учениците. Стандартът за учебно съдържание не регламентира само какво трябва да се учи, а посочва какво трябва да може да прави ученикът в края на всеки етап по отделните ядра. Дисциплината “Танци” е обособена като допълнително ядро в началния и прогимназиалния етап на основна образователна степен. Изучавайки български народни танци в училище, ще се развият у учениците музикално-двигателни умения, ритмичност, координация, правилна телесна стойка и естетически вкус.

Чрез средствата на хореографията, учениците ще изградят умения за синхрон между движение и музика. Ще се научат да изразяват своите чувства и настроение, предизвикани от характера на слушаната музика. Интелектуалното им израстване ще бъде съпроводено с овладяване на общи и специални знания. Те съдържат основни хореографски термини, музикалност (видове тактови размери), разнообразен репертоар от народни хора, характерни особености в обичаите и бита на отделните етнографски области, ритмични движения и музикални игри, характерни и забавни танци, диско, латино, джаз танци, включвайки и свои движения и танцови комбинации по пътя на импровизацията [3].

Хорото и танцът са неразделно свързани с дадена музикална мелодия, най-често те , илюстрация със своите движения на мелодията или текста. Така че без музика е изключено заучаването и на най-простото и леко хоро. В тази връзка в повечето от класовете се прави междупредметна връзка с дисциплината “Музика”. Ритмичните упражнения, музикалните игри,

народните хора и танци могат да намерят място не само при реализирането на допълнителното ядро, но и във всички останали дейности. Те могат да се използват като средство за вработване, релаксация, за създаване на организация и при работа за двигателни качества.

Анализ на резултатите

Резултатите от проведеното анкетно проучване са представени в таблица 1.

Средна възраст на изследваните учители е 34 години. Най-младият от тях е на 23, а най-възрастният е на 48 години. Под 30 години са 5 (31,3%). Прави впечатление, че младите магистри по физическо възпитание са 1/3 в изследваната извадка. За учебния процес по физическо възпитание е важно учителите да бъдат личен пример с външен вид и добри възможности за демонстриране на упражненията.

Анкетираните имат педагогическа специалност, но избират да се обучават в магистърска програма „Физическо възпитание и спорт в училище“, тъй като за 62,5% отговаря на личните им интереси. Други (18,7%) виждат добра възможност за професионална кариера.

По-големият процент анкетираните са запознати с учебния план и изказват мнение, че дисциплините, включени в него, ще спомогнат за добрата им професионална подготовка по физическо възпитание.

Таблица 1. Разпределение на отговорите от анкетното проучване с учители

1. Пол	Мъже -5 (31,3%)		Жени -11 (68,7%)	
2. Възраст	34,1 години			
3. Образование	Висше -16 (100%)			
4. Специалност	СПП, АЕНЕ, БХ, Кинезитерапия, БФ, СП, История, География, КС, ТТ, Треньор			
5. Защо избрахте магистърска програма „ФВ и спорт в училище“?	Привлекателна е - 3 (18,8%)	Дава възможност за професионална кариера - 3 (18,7%)	Отговаря на личните ми интереси и възможности -10 (62,5%)	
6. Дисциплините от учебния план са	Насочени към професионална подготовка -11 (68,8%)	Твърде много -1 (6,2%)	Недостатъчни – 2 (12,5%)	
7. Дисциплината „Ритмика и танци“ е	Непозната за мен – 2 (12,5%)	Запознат/а съм с нея – 8 (50%)	Имам бегла представа – 6 (37,5%)	
8. Изучавали ли сте български фолклорни танци?	В училище – 9 (56,3%)	В групи по танци – 3 (18,7%)	В семейството 1 (6,2%)	Не – 3 (18,8%)
9. Според Вас, българските фолклорни танци трябва ли да присъстват в учебните програми по физическо възпитание в училище?	Да – 14 (87,6%)	Не – 1 (6,2%)	Не мога да преценя – 1 (6,2%)	
10. Бихте ли преподавали български народни танци в училище?	С голямо удоволствие -11 (68,9%)	Само защото са включени в учебното съдържание – 3 (18,8%)	Не – 2 (12,5%)	
11. Посочете качествата, според Вас, които формират българските фолклорни танци	Двигателни качества 3 (18,8%)	Психически качества – 3 (18,7%)	Морални качества – 10 (62,5%)	
12. Избройте българските народни танци, които владеете.	Право хоро, Ръченица, Дунавско хоро, Еленино хоро, Дайчово хоро			
13. Избройте колкото се може повече	Право, Ръченица, Дунавско, Еленино, Дайчово, Чичовото,			

българските народни танци и музикални игри.	Граовско, Шопско, Трите тъти, Самоковско, Макарена, Две калинки, Бели пеперудки, Танц на пингвина, Кральо порталъо		
14. Смятате ли, че българските народни танци и музикални игри могат успешно да решат задачите на училищното физическо възпитание?	Да - 5 (31,3%)	Не - 1 (6,2%)	Не мога да преценя - 10 (62,5%)
15. Има ли разлика между „музикално-ритмични движения“ и „движения под музика“?	Да - 11 (68,8%)		Не - 5 (31,2%)
16. Откривате ли интегративни връзки между „Ритмика и танци“ с други учебни предмети в училище?	Да - 7 (43,7%)	Не - 2 (12,5%)	Не мога да преценя - 7 (43,8%)

За половината от изследваните дисциплината „Ритмика и танци“ е позната, по-малка част имат бегла представа. Това се потвърждава и от отговорите на въпрос №8. В училище са изучавали български фолклорни танци 56,3%. В допълнителен разговор се изясни, че в този процент попадат магистрите, които са завършили средно образование преди 1989г. Част от младите колеги практикуват народни танци в организирани групи – 18,7% и също толкова не са ги изучавали и упражнявали. Силно впечатление прави фактът, че само един анкетиран посочва семейството като източник на информация, тъй като хора се играят по сватби, кръщенета, родови срещи, празници и др.

Почти единодушен отговор получаваме на въпрос №9. 87,6% отговарят, че българските фолклорни танци трябва да присъстват в учебните програми по физическо възпитание и спорт. С голямо удоволствие биха преподавали народни танци в училище 68,9% анкетираните, като основна цел ще им бъде масовизиране, популяризиране, запазване и съхранение на съществуващите фолклорни обичаи и образци в съзнанието на подрастващото поколение.

На следващия въпрос изследваните учители трябваше да посочат качествата, които формират българските фолклорни танци. Повече от половината – 62,5% са се ограничили само с морални като родолюбие, патриотизъм, памет, единство, колективизъм, социализация и др. Други – 18,7%, вероятно поради това, че бъркат танците с ритуали и обреди, посочват само двигателни качества като бързина, издръжливост, гъвкавост.

Следващите два въпроса разкриват подготвеността и компетенциите на студентите, бъдещи педагози по физическо възпитание и спорт. За една част от тях танците, които владеят, се свеждат до ръченица, Право, Дайчово и Еленино хоро, т.е. най-популярните и общопрактикувани хора. За сметка на това изброяват над 21 хора и детски музикални игри.

На въпрос № 14 болшинството от анкетираните (62,5%) отговарят, че не могат да преценят дали българските народни танци и музикални игри успешно решават задачите на училищното физическо възпитание. Народните хора и танци разполагат с широк диапазон от лесно достъпни танцови елементи и движения с различна координационна трудност. Те спомагат за развиване на двигателния апарат, усъвършенстване на неговите функции, създават предпоставки за създаването на нови умения и навици. Със своите по сложност и координация движения и танцови комбинации, способстват за развиване на морално-волеви качества и съдействат за развиване и усъвършенстване на редица двигателни качества – сила, ловкост, бързина, гъвкавост и издръжливост. При игра участват всички мускулни групи и стави, подобрява се работата на сърцето. Постоянното упражняване на вдишване и издишване подобрява техниката на дишането, подобрява дейността на сърцето и кръвоносната система. При продължителна динамична игра, макар и за кратко, пулсовата и дихателната честота могат да достигнат високи стойности. Мускулатурата е с повишена еластичност и качество, това допринася и за изграждане на правилно телодържание. Заниманията имат и възпитателно значение. Децата играейки заедно, хванати за ръце изграждат другарство, взаимопомощ и превързаност. Преодоляването на трудности при изучаването на танцовите движения и

комбинации възпитава в смелост, дисциплина, взаимопомощ, решителност, калява волята и др. [3].

Въпрос № 15 провокира знанията на анкетираните. По-голямата част от тях (62,5%) посочват, че има разлика между „музикално-ритмични движения“ и „движения под музика“, но в практиката най-често двете понятия се отъждествяват. Формирането на двигателни умения и навици може да се осъществи с помощта на движения, извършени под музикален съпровод – утринна гимнастика, аеробна гимнастика, естетическа гимнастика и др. Музикално-ритмичните движения способстват изграждането на някои качества като бързина, пластичност, ловкост, синхрон, партньорство у учениците.

Изводи

Анализът на проведеното социологическо изследване ни дава основание да разкрием няколко основни въпроса. На първо място се откроява желанието и мотивацията на учителите да повишат своята квалификация и професионално развитие.

На второ място излиза необходимостта от по-солидна практическа подготовка по „Ритмика и танци“.

Обучението от ядро „Танци“ е особено необходимо в българското училище.

References:

1. Bazelkov, S., T. Ignatova (2011) *Ritmika I tanci*, (rhythm and dance), Faber
2. Hadjiiska, M., I kol., (1970) *Tanci I ansamblovi suchetaniya*, (dancing and ensemble combinations), Sofiya
3. Krumova, K., (2015) *Narodnite hora I tanci vav formite na fizicheskoto vazpitanie I sport*, (Folk dances in the forms of physical education and sport), V. Tarnovo
4. www.riotargovishte.com/files/af.doc

*Senior Assist. PhD Teodora Ignatova
Department “TMFV and Sport”
At Konstantin Preslavsky – Univesrity of Shumen
t.ignatova@shu.bg*